

Maakuntaohjelman laatiminen kaudelle 2011 - 2014

Työohjelma

1(6)

Ohjelmatyön lähtökohdat

Maakuntaohjelman laadinta käynnistetään *Uusiutuva Etelä-Savo* -maakuntastrategian pohjalta.

Maakuntaohjelman laadinnasta ja sisällöstä on säädetty alueiden kehittämislaissa ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Maakuntaohjelmaan sovelletaan lisäksi viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien arviointia koskevaa ns. SOVA-lakia. Työ- ja elinkeinoministeriö on ohjeistanut vuosia 2011-2014 koskevan maakuntaohjelman laadintaa siten, että se voidaan hyväksyä maakuntavaltuustoissa keväällä 2010.

Nelivuotiskausittain laadittava maakuntaohjelma toteuttaa maakuntastrategiaa sekä ohjaa ja kokoaa aluekehitystyötä. Ohjelman tarkoituksena on kohdentaa ja priorisoida alueen kehittämistoimenpiteitä lähivuosina. Maakuntaohjelmassa esitetään keskeiset kehittämislinjaukset ja kehittämistavoitteet maakunnan mahdollisuuksien ja tarpeiden pohjalta sekä keskeiset hankkeet ja muut toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä suunnitelma ohjelman rahoittamiseksi. Maakuntaohjelma on pohjana vuosittain tehtävälle toteuttamissuunnitelmalle, joka on maakunnan esitys valtion budjettivalmisteluun.

Maakuntaohjelmaa valmisteltaessa otetaan huomioon maakuntasuunnitelma, valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet, hallinnonalakohtainen alueiden kehittämisen suunnittelu ja maakuntaa koskevat muut aluekehityksessä tarkoitetut ohjelmat.

Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä valtion viranomaisten, kuntien ja alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden vastaavien tahojen kanssa. Maakuntaohjelma laaditaan kunnanvaltuuston toimikausittain neljäksi vuodeksi. Maakuntaohjelman hyväksyy maakuntavaltuusto.

Valtion viranomaiset ottavat toiminnassaan huomioon maakuntaohjelmat, edistävät niiden toteutumista ja arvioivat toimenpiteidensä vaikutuksia aluekehitykseen.

Joulukuu 2008 - helmikuu 2009 – työn käynnistäminen

Maakuntaliiton virasto käynnisti maakuntaohjelman valmistelun esittämällä maakuntahallituksen joulukuun kokouksessa ohjelmavalmistelun keskeiset lähtökohdat ja alustavan aikataulun (mkh § 286; 15.12.2008). Virasto valmisteli tammi-helmikuussa maakuntaohjelman laatimiselle tarkennetun työohjelman, ja sen osana viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien arvioinnista annetun lain (sova-laki) mukaisen ympäristövaikutusten arviointisuunnitelman. Maakuntaliitto kävi lain edellyttämät neuvottelut arviointisuunnitelman sisällöistä Etelä-Savon ympäristökeskuksen kanssa 4.2.2009.

Etelä-Savon nykyisestä, vielä voimassa olevasta maakuntaohjelmasta on tehty aluekehityslakiin perustuva ulkopuolinen arviointi syksyllä 2008. Maakuntaliitto tilasi työn PriceWaterHouseCoopers Oy:ltä. Arvioijan toimeksiantoon sisältynyt *Miten uudistaisit maakuntaohjelmaa* -työpaja toimi ohjelmatyön lähtölaukauksena. Tammikuun puolivälissä pidetyssä työpajassa prosessin keskeiset yhteistyökumppanit hakivat alustavien arviointitulosten ja kehittämissuosituksen pohjalta oppia ja näkemystä uuden maakuntaohjelman valmisteluun.

Uuden maakuntaohjelman valmistelu käynnistetään valmistumassa olevan Uusiutuva Etelä-Savo -maakuntastrategian pohjalta. Strategian tavoitteena on löytää ne menetystekijät, joiden avulla rakennetaan muutosta, positiivista käännettä maakunnan väestö- ja talouskehitykseen. Hanketta ohjannut 50-jäseninen strategiaryhmä käsitteli strategialuonnoksen 6.2.2009 kokouksessaan. Samassa yhteydessä esiteltiin myös lähtökohdista, miten maakuntaohjelman 2011-2014 valmistelu liitetään saumattomasti uuden strategian toimeenpanoon. Valmistelusihteeristön viimeistelemä luonnos maakuntastrategiaksi tuodaan maakuntahallituksen käsiteltäväksi maaliskuussa. Maakuntavaltuusto hyväksyy Uusiutuva Etelä-Savo -maakuntastrategian toukokuussa 2010.

Virasto järjesti tammikuussa maakuntaliiton ja seutujen KOKO-yhteyshenkilöiden työkokouksen, jossa valmisteltiin maakuntaohjelman ja seuduilla laadittavien KOKO-ohjelmien (koheesio- ja kilpailukykyohjelma) laadintaa ja yhteensovitusta.

Virasto kokoaa liiton kotisivuille maakuntaohjelmatyöhön ja ohjelman ympäristöselostukseen liittyvää lähtökohta-aineistoa, jota päivitetään prosessin etenemisen mukaan. Maakunnan asukkaille ja toimijoille luodaan mahdollisuus myös sähköisen palautteen antamiseen valmistelun aikana.

Maakuntahallitus hyväksyy 23.2.2009 kokouksessa maakuntaohjelman laadinnan työohjelman ja siihen sisältyvän maakuntaohjelman ympäristövaikutusten arviointisuunnitelman. Samalla maakuntahallitus nimeää ja kutsuu keskeiset yhteistyötahot mukaan maakuntaohjelmatyön johtoryhmään.

Maalis-syyskuu 2009 – tiedottaminen yleisölle, ohjelmasisältöjen valmistelu, eri ohjelmien yhteensovitus

Tiedottaminen yleisölle:

Virasto tiedottaa Etelä-Savon maakuntaohjelman 2011-2014 sekä siihen liittyvän ympäristöarvioinnin valmistelun aloittamisesta kuulutuksella, joka julkaistaan maakunnan sanomalehdissä sekä hallintolain 62 §:n mukaisesti virallisessa lehdessä. Työn käynnistymisestä tiedotetaan lisäksi liiton kotisivuilla ja liiton tiedotuslehti Jousessa. (maaliskuun alku)

Ohjelmasisältöjen valmistelu

- virasto kutsuu neljä valmistelufoorumia työstämään ohjelmasisältöjä

F1: LAADUKKAAT PALVELUT ja HYVINVOINTI

F2: MENESTYVÄ YRITYSTOIMINTA

F3: UUDISTUNEET ja ERIKOISTUNEET KOULUTUS- ja TUTKIMUSRAKENTEET

F4: SAAVUTETTAVUUS ja VETOVOIMA (ml. ympäristö, matkailu, väylät ja verkot, maapolitiikka ja kaavoitus)

- foorumeihin kutsutaan em. aihepiirien asiantuntijoita, jotka edustavat kuntakenttää ja valtion aluehallintoa, elinkeinoelämää sekä muita aluekehityksen kannalta keskeisiä toimijoita (10-15 henkilöä / foorumi)
- foorumit määrittelevät Uusiutuva Etelä-Savo -maakuntastrategian pohjalta maakuntaohjelman toimintalinjat sekä kokoavat keskeisimmät toimenpiteet, hankkeet, toimeenpanon vastuutahot, rahoitustarpeet sekä arvion toimenpiteiden vaikutuksista seurantamittareineen, ml. ympäristövaikutukset (huhti-syyskuu)
- foorumit kokoontuvat kevään aikana vähintään kaksi kertaa, kerran alkusyksystä sekä tarvittaessa vielä keväällä 2010
 - * 1. kokous: huhtikuu
 - * 2. kokous: touko-kesäkuu
 - * 3. kokous: syyskuu
- foorumit tuottavat Uusiutuva Etelä-Savo -strategiaa toteuttavia, maakunnan väestö- ja talouskehityksen positiivista käännettä tukevia ohjelmasisältöjä
- virasto yhteensovittaa seutukuntien kanssa aluekehitysasituksen edellyttämät kansalliset erityisohjelmat maakuntaohjelmaan (koheesio- ja kilpailukykyohjelma KOKO, osaamiskeskusohjelma, maaseutupoliittinen kokonaisohjelma)
- virasto valmistelee foorumityön pohjalta ohjelmaluonnoksen ja ympäristöselvitysluonnoksen

Maakuntaohjelman ja seuduilla laadittavien KOKO-ohjelmien yhteensovitus:

Maakuntaohjelman ja KOKO-ohjelman (koheesio- ja kilpailukykyohjelma) yhteensovituksen esittelyt seutuvaliokunnissa, sekä syksyllä valmisteltavan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman laadinnan lähetekeskustelu (maaliskuu)

Seutujen KOKO-ohjelmaesitykset maakuntaliittoon sekä työ- ja elinkeinoministeriöön (toukokuu)

Maakuntaohjelmaseminaari yhteistyösapuolille (toukokuu)

Loka-joulukuu 2009 – ohjelmaluonnoksen valmistelu virastossa, sidosryhmien lausuntokierros, maakunnan asukkaiden ja toimijoiden kuuleminen

Maakuntahallitus käsittelee 1.ohjelmaluonnoksen sekä ympäristöselostusluonnoksen (lokakuu).

Virasto saattaa ohjelmaluonnoksen sekä ympäristöselostusluonnoksen yleisön tiedoksi ja kommentoitavaksi:

- asiakirjat pidetään nähtävillä maakuntaliiton virastossa sekä liiton kotisivuilla vähintään 30 päivää
- nähtävilläolosta ilmoitetaan virallisessa lehdessä sekä liiton viraston ilmoitustaululla, kotisivuilla ja tiedotuslehti Jousessa

Virasto pyytää ohjelmaluonnoksesta sekä ympäristöselostusluonnoksesta sidosryhmien lausunnot (marras-joulukuu).

Tammi-helmikuu 2010 – ohjelmasisältöjen valmistelu

Virasto ja johtoryhmä jatkavat ohjelman valmistelua sidosryhmien lausuntojen sekä maakunnan asukkailta ja muilta toimijoilta saadun palautteen pohjalta.

Maaliskuu 2010 – ohjelmasisältöjen viimeistely, maakuntahallitus käsittelee 2. ohjelmaluonnoksen

Virasto ja johtoryhmä viimeistelevät maakuntaohjelmaa, valmistelufoorumit kokoontuvat tarvittaessa.

Maakuntahallitus käsittelee 2. ohjelmaluonnoksen

Huhtikuu 2010 – maakuntahallitus käsittelee 3. ohjelmaluonnoksen

Maakuntahallitus päättää esittää maakuntaohjelmaluonnoksen ja ympäristöselostusluonnoksen maakuntavaltuuston hyväksyttäväksi.

Toukokuu 2010 – maakuntavaltuuston päätös, tiedottaminen

Maakuntavaltuusto hyväksyy Etelä-Savon maakuntaohjelman ja ympäristöselostuksen vuosille 2011-2014.

Päätöksestä tiedotetaan sova-lain mukaisesti.

Maakuntaohjelmasta tiedottaminen, ohjelman painatus ja jakelu

Koko ohjelmaprosessin ajan valmistelua esitellään eri vaiheissaan, ja siitä käydään vuoropuhelua mm. maakuntahallituksen ja valtuuston kokouksissa sekä sidosryhmien kanssa eri yhteyksissä.

Etelä-Savon maakuntaohjelman ympäristövaikutusten arviointisuunnitelma

Maakuntaohjelma on nelivuotiskausittain laadittava ohjelma, joka toteuttaa maakuntastrategian strategisia linjauksia ja ohjaa sekä yhteensovittaa aluekehitystyötä. Maakuntaohjelmassa esitetään keskeiset toimenpiteet (ml. sitä toteuttavat erityisohjelmat) sekä suunnitelma niiden rahoittamisesta. Maakuntaohjelma on pohjana vuosittain tehtävälle toteuttamissuunnitelmalle, joka on maakunnan esitys valtion budjettivalmisteluun. Maakuntaohjelman laadinnasta ja sisällöstä on säädetty alueiden kehittämislaissa ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

Maakuntaohjelma on viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien arvioinnista annetun lain (200/2005), jäljempänä sova-lain, 4§:n tarkoittama aluekehitystä varten laadittava ohjelma, joka – osittain välillisesti -- luo puitteita hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille. Sova-asetuksen 1§ 4 momentissa säädetään, että maakuntaohjelmasta on tehtävä ympäristöarviointi. Ympäristöarvioinnista vastaa ohjelmasta vastuussa oleva viranomainen, tässä tapauksessa maakuntaliitto.

Ympäristövaikutusten arvioinnin tarkoituksena on selvittää ja arvioida Etelä-Savossa vuosina 2011-2014 toteutettavan maakuntaohjelman todennäköisiä merkittäviä ympäristövaikutuksia. Arvioinnin tavoitteena on mm. edistää kestävästä kehityksestä mukaisia valintoja ohjelman toteuttamisessa ja tulevien ohjelmien valmistelussa.

Tämä arviointisuunnitelma kattaa

- 1) sova-lain edellyttämät toimenpiteet ohjelman valmistelun aikana liittyen mm. tiedottamiseen ja tiedon saannin varmistamiseen sekä osallistumis- ja kuulemismenettelyihin
- 2) menettelyt sova-lain 8§:n mukaisen ja sova-asetuksen 4§:n tarkentaman ympäristöselostuksen laatimiseksi osana ohjelmavalmistelua.

1) Sova-lain edellyttämä tiedottaminen ja tiedon saanti sekä osallistumis- ja kuulemismenettelyt

Maakuntaohjelman valmistelun organisointi ja ympäristövaikutusten arviointisuunnitelma

Maakuntaohjelman valmisteluun sen eri vaiheissa osallistuvat maakuntaliiton ja sen jäsenkuntien ohella maakunnassa toimivat valtion aluehallintoviranomaiset, keskeiset työmarkkina- ja muiden järjestöjen edustajat sekä erilaiset toimijat kuten yritykset, oppilaitokset, tutkimusorganisaatiot, rahoittajat ja osaamiskeskitymät. Maakuntahallitus hyväksyy maakuntaohjelman valmistelua koskevan työohjelman ja sen liitteenä olevan ympäristövaikutusten arviointisuunnitelman kokouksessaan 23.2.2009. Maakuntaohjelman ympäristöarvioinnin lähtökohdista ja arvioinnin menettelytavoista on neuvoteltu Etelä-Savon SOVA-työryhmän kanssa (suunnitelmien ja ohjelmien arviointityöryhmä) SOVA-lain 5 §:n ja SOVA-asetuksen 3 §:n mukaisessa viranomaisneuvottelussa 4.2.2009.

Työn käynnistäminen, lausunnot ja kuuleminen sekä kansalaisten osallistumismahdollisuus

Maakuntaohjelma valmistellaan maakuntahallituksen hyväksymän työohjelman mukaisesti. Työohjelmassa esitetään valmistelutyön vaiheet ja kuvataan niihin liittyvät yhteistyömenettelyt ja päätöksenteko. Työohjelma löytyy maakuntaliiton ilmoitustaululta ja kotisivuilta, ja sitä on saatavissa liiton virastolta aukioloaikoina. Sova-lain mukainen ympäristövaikutusten arviointisuunnitelma on työohjelman liitteenä.

Maakunnan asukkaille ja toimijoille annetaan mahdollisuus seurata valmistelua ja osallistua siihen. Ohjelmatyön käynnistämisestä ilmoitetaan kuulutuksella, joka julkaistaan maakunnan sanomalehdissä sekä hallintolain 62 § mukaisesti virallisessa lehdessä. Työn käynnistymisestä ja etenemisestä sekä ohjelman hyväksymisestä tiedotetaan maakunnan tiedotusvälineiden uutisoinnin kautta sekä maakuntaliiton kotisivuilla ja liiton tiedotuslehdessä Jousessa.

Maakuntaohjelmaluonnoksesta (mkh:n käsittelemä 1.luonnos, lokakuu) ja ympäristöselostuksen luonnoksesta pyydetään marras-joulukuussa sova-asetuksen 6§ mukaisesti ympäristökeskuksen lausunto. Lisäksi em. luonnoksista pyydetään lausunnot jäsenkunnilta, valtion aluehallintoviranomaisilta sekä aluekehityksen kanalta keskeisiltä muilta toimijoilta.

Ohjelmaluonnos ja ympäristöselostuksen luonnos pidetään nähtävillä liiton kotisivuilla sekä liiton virastolla marras-joulukuussa 30 päivän ajan, jona aikana yleisöllä on mahdollisuus esittää niistä mielipiteensä. Nähtävillä olosta tiedotetaan hallintolain 62§ mukaisesti virallisessa lehdessä sekä maakuntaliiton tiedotuslehdessä Jousessa.

Annetut lausunnot sekä muut ohjelmasta ja ympäristöselostuksesta saadut yleisön ja maakunnan toimijoiden mielipiteet otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon maakuntaohjelman sisällössä. Yhteenveto lausunnoista ja kannanotoista sekä niiden huomioimisesta jatkovalmistelussa toimitetaan maakuntahallitukselle ja maakuntavaltuustolle ohjelman käsittelyn yhteydessä. Maakuntahallitus käsittelee maakuntaohjelman ja ympäristöselostuksen kolmannen luonnoksen keväällä 2010, ja maakuntavaltuusto hyväksyy ne kevätkokouksessaan touko-kesäkuussa 2010.

Päätös ja siitä tiedottaminen

Päätös maakuntaohjelman hyväksymisestä, ympäristöselostus ja lausuntoyhteenveto toimitetaan jäsenkunnille, valtion aluehallintoviranomaisille ml. ympäristökeskus sekä niille toimijoille, jotka osallistuivat valmisteluun tai joilta pyydettiin ohjelmaluonnoksesta lausunto. Päätös ja ympäristöselostus toimitetaan tiedoksi Suomen ympäristökeskukselle. Päätöksestä tiedotetaan maakunnan tiedotusvälineiden kautta. Päätös sekä ohjelma ja ympäristöselostus asetetaan nähtäville 30 päivän ajaksi liiton virastolle, mistä ilmoitetaan hallintolain 62 § mukaisesti virallisessa lehdessä. Ohjelma ja oheismateriaali ovat pysyvämmiin saatavilla liiton kotisivuilla, ja painettuna julkaisuna (ohjelma ja ympäristöselostus) ja monisteina (lausuntoyhteenveto) liiton virastolta.

2) Ympäristöselostus

Maakuntaohjelman ympäristövaikutukset selvitetään riittävässä määrin valmistelun kuluessa.

Maakuntahallitus käsittelee ympäristöselostuksen maakuntaohjelman käsittelyn yhteydessä keväällä 2010 ja tekee esityksensä maakuntavaltuustolle maakuntaohjelman ja sen ympäristöselostuksen hyväksymisestä.

Maakuntaliitto on neuvotellut ympäristökeskuksen kanssa sova-lain 8§ ja asetuksen 4§ mukaisessa ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta 4.2.2009 pidetyssä Etelä-Savon SOVA-työryhmän kokouksessa. Neuvottelun perusteella ympäristöselostuksessa noudatetaan seuraavia periaatteita (numerointi viittaa sova-asetuksen 4§ momentteihin):

- Vaikutusten arviointi ja ympäristöselostus tehdään maakuntaohjelman toimintalinjoittain. Kehitystä peilataan Etelä-Savon ympäristöohjelmassa asetettuihin tavoitteisiin sekä ympäristöohjelman väliarvioinnin tuloksiin ja johtopäätöksiin. Ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä tarkastellaan myös Etelä-Savon alueellisen metsäohjelman tarkistuksessa esitettyjä lähtökohtia ja tavoitteita. Ympäristön nykytilakuvauksen ja ympäristövaikutusten arvioinnin laajuus suhteutetaan todennäköisten ympäristövaikutusten suuruuteen. Ympäristöselostuksen yksityiskohtaisuus suhteutetaan asioiden käsittely- ja esittämistapaan maakuntaohjelmassa. Prosessissa pyritään tunnistamaan ne aihepiirit, jotka edellyttävät ympäristövaikutusten osalta tarkempaa käsittelyä.
- Ohjelman pääasiallinen sisältö, päätavoitteet sekä suhde muihin asiaan liittyviin suunnitelmiin ja ohjelmiin (1 mom) kirjataan varsinaiseen ohjelma-asiakirjaan. Ympäristöselostuksessa viitataan maakuntaohjelman ko. kohtaan. Maakuntaohjelma-asiakirja laaditaan muodoltaan kompaktina ja sivumäärältään suppeana. Se on sellaisenaan nopeasti ja helposti luettavissa, joten em. asioiden toistaminen samassa laajuudessa ympäristöselostuksessa ei ole tarpeellisenä.
- Ympäristön nykytilan kuvauksessa käytetään Etelä-Savon ympäristöohjelmaa, ympäristöohjelman väliarviointia sekä tarkistettua Etelä-Savon alueellista metsäohjelmaa. Tätä aineistoa voidaan tarvittavilta osin täydentää mm. maakuntakaavan perusselvitysten tuottamalla aineistolla. Maakuntaohjelman mukaista todennäköistä kehitystä verrataan tilanteeseen, jossa ohjelman toimenpiteitä ei toteutettaisi. Mikäli mahdollista, tarkastellaan myös ohjelman erilaisia resurssivaihtoehtoja (2 mom).
- Ympäristön ominaispiirteitä (3 mom) sekä merkityksellisiä ympäristöongelmia (4 mom) pyritään tarkastelemaan erikseen ainakin taajamien, vesistö- ja ranta-alueiden sekä liikenneverkkojen ja liikenteen osalta.

Toimenpiteiden/hankkeiden osalta tarkastellaan tarvittaessa kytkeviä kansainvälisiin tai kansallisiin ympäristönäkökohtiin (5 mom) sekä todennäköisesti merkittäviin toissijaisiin ja muihin vaikutuksiin (6 mom) sekä toimenpiteitä ympäristölle haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi tai poistamiseksi (7 mom). Näiden osalta tukeudutaan myös Etelä- Savon ympäristöohjelmaan ja sen väliarvioon sekä maakunta-kaavan perusselvityksiin.

- Ohjelman laadinnan yhteydessä määritellään, mitä ympäristövaikutuksia nelivuotiskausittain seurataan ja miten (9 mom).
- Ympäristöselostuksesta laaditaan taulukkomuotoinen yhteenveto (10 mom).

Ympäristöarviointi ja ympäristöselostuksen laadinta ovat osa maakuntaohjelman laadintaa, jonka perustyö tehdään maakuntaohjelman valmistelufoorumeissa. Työn tukena käytetään maakunnan SOVA -ryhmän asiantuntemusta ja maakuntaliiton yva-asiantuntijaa.